

JÖNKÖPING UNIVERSITY

*School of Education and
Communication*

”Man stöter bara på nyheter”

En kvalitativ studie om gymnasieelevers nyhetsvanor och trovärdighetsbedömning

KURS: *Samhällskunskap för ämneslärare IVb Examensarbete, 15 hp*

PROGRAM: *Ämneslärarprogrammet med inriktning mot gymnasieskolan (Sh)*

FÖRFATTARE: *Erik Andersson*

EXAMINATOR: *Joakim Öberg*

TERMIN: *VT26*

SAMMANFATTNING

Erik Andersson

”Man stöter bara på nyheter”. En kvalitativ studie om gymnasieelevers nyhetsvanor och trovärdighetsbedömning.

”You simply come across news”. A qualitative study on youth’s news habits and credibility assessment.

Antal sidor: 35

I denna studie har gymnasieelevers nyhetsvanor undersökts, inställning till olika typer av nyheter och nyhetsplattformar samt hur de bedömer och resonerar om trovärdigheten i nyheterna de möter. Detta analyseras genom trestegsmodellen och de klassiska källkritiska frågorna vad, vem, hur och varför. Studien är av kvalitativ natur där sex gymnasieelever har intervjuats.

Resultatet visar att gymnasieelever främst tar del av nyheter via sociala medier. Detta görs ofta oavsiktligt genom att nyheter möter eleverna, snarare än att de aktivt söker upp nyheter. Resultatet visar även att gymnasieelever har högre förtroende för nyheter som kommuniceras via tv och tidning snarare än sociala medier. För att eleverna ska känna förtroende för sanningshalten i nyheten är både avsändare och innehåll de viktigaste faktorerna som de tittar på.

Sökord: nyhetskonsumention, nyhetsvanor, ungdomar, trovärdighetsbedömning, källkritik

ABSTRACT

Erik Andersson

”Man stöter bara på nyheter” En kvalitativ studie om gymnasieelevers nyhetsvanor och trovärdighetsbedömning.

”You simply come across news” A qualitative study on upper secondary school students’ news habits and credibility evaluation.

Pages: 35

In this study I examine how upper secondary school students consume news, their attitude toward different types of news and news platforms, and how they evaluate the credibility of the news they encounter. The result is analysed using the three-step-model and the source-criticism-questions what, who, how and why. The study is a qualitative study, based on interviews with six upper secondary school students.

The result shows that the students most often consume news through social media which happens unintentionally most of the time, as news reaches them rather than them actively seeking it out. The result also shows that they feel more trust towards news on tv and in the papers rather than social media, despite using social media more to consume news. For the students to trust the news they encounter both the sender and the content are the most important factors they evaluate.

Keywords: news consumption, news habit, youth, source evaluation, source criticism

Innehållsförteckning

Innehåll

1. Inledning.....	1
1.1 Syfte	2
1.2 Frågeställningar.....	2
2. Forskningsläge	3
2.1 Ungas nyhetskonsumtion.....	3
2.2 Ungas bedömning av trovärdighet	5
3. Teoretiskt analysverktyg.....	8
4. Metod.....	9
4.1 Genomförande av intervjuer	10
4.2 Transkribering och bearbetning av data	11
4.3 Urval.....	11
4.4 Etiska överväganden.....	12
5. Resultat	14
5.1 Gymnasieelevernas nyhetskonsumtion.....	14
5.2 Förtroende för olika nyhetsplattformar.....	22
5.3 Bedömning av trovärdighet	23
5.4 Sammanfattning	27
6. Diskussion.....	29
6.1 Studiens resultat i rådande forskningsläge.....	29
6.2 Studiens resultat utifrån trestegsmodellen	31
6.3 Vidare forskning	32
6.4 Studiens relevans för samhällskunskapslärare	32
Referenser.....	34
Bilagor.....	36
Bilaga 1. Intervjuguide.....	36
Bilaga 2. Samtyckesblankett.....	38

1. Inledning

Vartannat år publicerar Mediemyndigheten en rapport som redovisar ungas medievanor och attityder till medieanvändning. Rapporten från 2025 visade att 68 % av ungdomar i åldern 13–16 använde Tiktok som källa till nyheter, samma procentenhet som 17–18 åringar under 2024. Siffran var något lägre för Snapchat och Instagram där siffrorna låg runt 40–50 %.¹ I rapporten fastställs att sociala medier är den vanligaste nyhetskällan för tonåringar, något som inte förändrats sedan 2022. Samtidigt visar statistiken att färre än 10% i samma ålder litar på nyheter från sociala medier. Det är alltså en hög andel unga människor som använder sig av sociala medier som källa för att ta del av nyheter samtidigt som det är en låg andel som faktiskt påstår sig lita på nyheterna som framställs.² Detta gör det relevant att undersöka vad som ligger bakom dessa siffror. Hur ser ungdomar i gymnasieålderns nyhetskonsument ut och hur resonerar de kring de olika sätten som de konsumerar nyheter på samt vad väljer de att lita på och varför?

Som blivande ämneslärare i samhällskunskap är detta ett högst relevant område att undersöka. Redan i läroplanens inledande kapitel där gymnasieskolans uppdrag presenteras så fastställs vikten av att eleverna ska ”kunna orientera sig och agera i en komplex verklighet med stort informationsflöde, ökad digitalisering och snabb förändringstakt”.³ Detta följs upp av att det därför är viktigt att låta eleverna träna på att tänka kritiskt och granska information. I kommentarmaterialet om ämnet samhällskunskap skriver Skolverket att undervisningen med fördel kan förändras utifrån aktuella världshändelser.⁴ Skolans uppdrag är alltså att undervisa om aktuella världshändelser samtidigt som uppdraget att träna eleverna på att kritiskt granska information tydligt lyfts fram. Med det i åtanke blir det intressant att undersöka just hur gymnasieelever tar del av aktuella världshändelser samt hur de resonerar kring trovärdigheten i nyheterna de möter. Det kan synliggöra för samhällskunskapslärare hur eleverna resonerar och tänker om olika typer av nyhetskonsumention och därmed hur undervisningen kan förändras för att ytterligare

¹ Mediemyndigheten. *Unga & medier 2025. En statistisk undersökning av ungas medievanor och attityder till medieanvändning.* s. 79–81.

² Mediemyndigheten. *Unga & medier 2025. En statistisk undersökning av ungas medievanor och attityder till medieanvändning.* s. 85–87.

³ Skolverket. *Läroplan för gymnasieskolan 2025.*

⁴ Skolverket. *Kommentar till ämnesplanen i samhällskunskap på gymnasial nivå.* s. 1.

utveckla elevernas kunskap om aktuella världshändelser samt vad de väljer att lita på och inte.

1.1 Syfte

Syftet med föreliggande studie är att undersöka hur gymnasieelevers nyhetsvanor, inställning till olika typer av nyhetskällor och nyhetsplattformar ser ut samt hur de bedömer trovärdigheten i de nyheter de möter.

1.2 Frågeställningar

I studien besvaras följande frågeställningar:

1. Hur kan gymnasieelevers nyhetskonsumention se ut?
2. Vad är gymnasieelevers inställning till olika typer av nyhetskällor och nyhetsplattformar?
3. Hur bedömer gymnasieelever trovärdigheten i de nyhetskällor som de möter i sin vardag?

2. Forskningsläge

I följande avsnitt ges en överblick av det gällande forskningsläget. Det finns en stor mängd forskning som har gjorts på området kring unga människor och nyhetskonsumtion vilket innebär att jag har haft en rad faktorer som forskningen behöver uppfylla för att inkluderas som forskningsöversikt för denna undersökning. För det första behöver forskningen gälla rätt ålder, det vill säga ungdomar i åldern 16–19 år. Utöver det så bör forskningen inte ha genomförts innan 2020, i och med medielandskapets snabba förändring de senaste åren. Ett undantag har gjorts gällande året då en studie från 2018 också används. Anledningen är att den går in mer på djupet kring *incidental news* vilket många studier endast kort nämner. Därmed gjordes bedömningen att denna artikel fortfarande var relevant då många nyare studier nämner fenomenet.

För att hitta relevant forskning och för att rama in området har jag sökt i forskningsdatabaserna Proquest One Education, Proquest One Social Sciences, PsycInfo och SwePub. Utifrån de artiklar som hittats i dessa databaser har jag även läst igenom referenserna de har gjort till övrig forskning och därmed ringat in de forskare och forskningsverk som är framstående inom det aktuella ämnet.

Det aktuella forskningsläget presenteras i två delar: ungas nyhetskonsumtion och ungas bedömning av trovärdighet. Anledningen till detta är att den forskning som ligger till grund för studien fokuserar på olika saker, där några av artiklarna undersöker just nyhetskonsumtionen och några undersöker mer bedömning av trovärdigheten.

2.1 Ungas nyhetskonsumtion

Inom forskningen råder stor samstämmighet om att ungas konsumtion av nyheter sker via sociala medier, och är via dessa ungdomar mest konsumerar nyheter på. Hassoun et al. redogör i sin forskning att unga oftast vill konsumera nyheter på ett snabbt sätt, via kortare videoformat på sociala medier, snarare än att läsa nyhetsartiklar. De vill även forma sitt flöde genom att undvika nyheter med allt för negativ ton, och en del av respondenterna menar att de undviker nyheter med hänvisning till att det påverkar deras mentala hälsa

negativt. Därför söker de sig till plattformar där det går att manipulera sitt nyhetsflöde, såsom Instagram och TikTok.⁵

2.1.1 Aktiv konsumtion av nyheter

Flera av forskningsartiklarna delar in ungdomarna i olika kategorier baserat på hur de konsumerar nyheter. Utifrån den aktuella forskningen framträder det två delar som det går att placera kategorierna under. De som aktivt konsumerar och söker upp nyheter, och de som passivt stöter på och konsumerar nyheter. De flesta av de kategorier som forskarna själva delat in ungdomarna i går att placera in under dessa två teman.

Sourmanen et. al har gjort en enkätundersökning där finska ungdomar fick svara på frågor om deras nyhetsvanor och nyhetskonsumtion. Utifrån resultatet har de identifierat tre kategorier av nyhetsanvändare, varav två av dem kan anses vara de som aktivt söker upp och konsumerar nyheter. Den största gruppen (56 %) är de som aktivt konsumerar nyheter via sociala medier, vilket görs dagligen eller flera gånger i veckan, samt även en relativt frekvent användning av traditionella nyhetsplattformar som TV, tidning eller nyhetshemsidor. Till skillnad från de som passivt konsumerar nyheter är att denna grupp aktivt söker upp nyheter på exempelvis sociala medier eller nyhetshemsidor. Den andra gruppen som kan klassas som aktiva konsumenter av nyheter är den minsta av grupperna (16 %) och karakteriseras av att de har en stor bredd av källor och plattformar till nyheter. De föredrar källor utöver sociala medier för att hitta nyheter och vänder sig ofta till de traditionella medierna som tidningar och TV.⁶ Holt et. al. delar också upp passiv respektive aktiv nyhetskonsumtion i sin forskning. De delar in strategier för att hitta och konsumera nyheter i fem kategorier varav tre av dem anses aktiva och två av dem passiva. De som använder sig av aktiva strategier är de som sedan tidigare har bestämda källor och plattformar som de söker sig till, vilket kan vara applikationer, särskilda tidningar eller bokmärken på webbläsaren. Ofta ingår endast läsning av rubrikerna i de aktiva strategierna dock. Det är relativt sällan som de faktiskt läser eller tar del av nyheterna i sin helhet. Holt

⁵ A. Hassoun, B. Goldberg, I. Beacock, P. Gage Kelly, S. Consolvo & D. M. Russel. Practising Information Sensibility: How Gen-Z Engages with Online Information. *CHI'23: Proceedings of the 2023 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems*. (2023). <https://doi.org/10.1145/3544548.3581328>

⁶ N. Sormanen, E. Rantala, M. Lonkila & T. Wilska. News consumption repertoires among Finnish adolescents. Moderate digital traditionalists, minimalist social media stumblers, and frequent omnivores. *Nordicom Review*. 43:2 (2022): s. 245–246. <https://doi.org/10.2478/nor-2022-0014>

et. al. identifierar också en aktiv strategi där unga har ett specialintresse, exempelvis teknik eller sport, och letar nyheter specifikt relaterade till detta.⁷

2.1.2 Passiv konsumtion av nyheter

Det aktuella forskningsläget pekar även på att en del ungdomar passivt konsumerar nyheter. I de olika studier som inkluderas i detta avsnitt används olika namn på kategorier, men jag har valt att baka in dem under samma tema, nämligen passiv konsumtion.

Holt et. al. påpekar i deras forskning att ungdomar tenderar att passivt konsumera nyheter genom algoritmer. Detta sker främst genom planlöst skrollande på sociala medier, men även genom att låta Googles algoritmer få fram nyheter.⁸ På liknande sätt visar Sormanen et. al. i sin forskning att det finns en grupp ungdomar som konsumerar nyheter genom att stöta på dem på sociala medier. Detta kallas inom forskningen för *incidental news consumers* vilket jag i denna studie kallar för att oavsiktligt konsumera nyheter. Denna grupp konsumerar sällan nyheter via tidning eller TV, utan gör det via sociala medier och delvis nyhetswebbsidor eller nyhetsartiklar som länkas från sociala medier.⁹ Detta fenomen går Bergström och Jervelycke Belfrage in på i sin forskning där mer än hälften av de intervjuade påstår att de snarare stöter på nyheter än att själva söka upp dem. Ofta kan det bero på att nyhetsorganisationer själva är aktiva på sociala medier vilka ungdomarna valt att följa. Mentaliteten hos de unga blir då att de förväntar sig att stora och viktiga nyheter kommer att nå dem och behöver därför själva inte vara aktiva i att konsumera nyheter.¹⁰

2.2 Ungas bedömning av trovärdighet

Forskning där ungdomars förmåga att avgöra och resonera kring trovärdighet i nyheter pekar i stort sett alla åt samma håll: att ungdomar har en bristande förmåga att avgöra trovärdigheten och resonera kring den på ett relevant sätt.

⁷ K. Holt, M. Wahlberg, M. Ezz El Din, A. Nykvist & P. Dahmén. What they say and What they do... Young Swedish Citizens' Strategies for Finding News. *Journalism Practice*. (2025): s. 12. <https://doi.org/10.1080/17512786.2025.2496938>

⁸ Holt et. al. What they say and What they do... Young Swedish Citizens' Strategies for Finding News, s. 12–13.

⁹ Sormanen et. al. News consumption repertoires among Finnish adolescents. Moderate digital traditionalists, minimalist social media stumblers, and frequent omnivores, s. 245–246.

¹⁰ A. Bergström & M. Jervelycke Belfrage. News in social media. Incidental consumption and the role of opinion leaders. *Digital Journalism*. 6:5 (2018): s. 590–591. <https://doi.org/10.1080/21670811.2018.1423625>

I Nygrens et. al. studie där gymnasieelever fått genomföra ett antal uppgifter för att synliggöra elevernas förmåga att identifiera nyheters trovärdighet visade resultatet att eleverna gjorde sina bedömningar utifrån irrelevanta eller felaktiga iakttagelser, vilket resulterade i att majoriteten hade svårt att skilja på felaktiga och sanna nyheter. De som lyckades bäst var de som identifierade upphovsmakaren till nyheten samt dess bakomliggande syfte medan de som lyckades sämre fokuserade främst på innehållet.¹¹ På liknande sätt visar Breakstone et. al. i sin forskning att tonåringar till stor del saknar förmåga att avgöra sanningshalten, där 96,8 % av respondenterna misslyckades i att identifiera och resonera på ett korrekt sätt kring trovärdigheten av en artikel om fossila bränslen. Framför allt brast tonåringarna i att de inte lyckades identifiera att artikeln var skapad av en organisation som förnekar klimatförändringar. I samma studie angav 52 % att en video från Facebook, publicerad av en användare vid namn "I on Flicks" som påstod sig visa valfusk i en vallokal i USA, var stark bevisning. Videon var dock från en vallokal i Ryssland.¹² Nygren och Guath visar i sin forskning att gymnasieelever sätter hög tilltro till sin egen förmåga att avgöra trovärdigheten i nyheter. Studien visade dock återigen att eleverna hade en bristande förmåga, och att egen hög tilltro till sin egen förmåga ofta resulterade i den sämre faktiska förmågan.¹³

En annan studie som Nygren och Guath gjorde visade även den att tonåringar har bristande förmåga att identifiera falska nyheter och analyserade i vilken grad utbildningsmässiga och sociala faktorer spelar roll i deras förmåga. Resultatet visade att elever som studerade på naturprogrammet generellt presterade bättre, samt de som pratade svenska i hemmiljön.¹⁴ Även Breakstone et. al. fokuserade på utbildnings- och språkmässiga faktorer i sin studie och hade liknande resultat som Nygren och Guath i sin forskning. De elever med högre betyg presterade även bättre i att resonera kring och avgöra trovärdigheten i nyheter. De

¹¹ T. Nygren, J. Wiksten Folkeryd, C. Liberg & M. Guath. Hur motiverar gymnasieelever sina bedömningar av trovärdiga och vilseledande digitala nyheter? *Journal of Humanities and Social Science Education*. 2020:2. (2020): s. 165–166. <https://journals.lub.lu.se/nordidactica/article/view/21966>

¹² J. Breakstone, M. Smith, S. Wineburg, A. Rapaport, J. Carle, M. Garland & A. Saavedra. Students' civic online reasoning: A national portrait: Stanford History Education Group & Gibson Consulting. (2019): s. 26–27. <https://purl.stanford.edu/gf151tb4868>

¹³ T. Nygren & M. Guath. Swedish teenagers' difficulties and abilities to determine digital news credibility. *Nordicom review*. 40:1. (2019): s. 31–32. <https://doi.org/10.2478/nor-2019-0002>

¹⁴ T. Nygren & M. Guath. Students Evaluating and Corroborating Digital News. *Scandinavian Journal of Educational Research*. 66:4. (2022): s. 555–556. <https://doi.org/10.1080/00313831.2021.1897876>

elever som pratade engelska i hemmiljön presterade bättre än de som pratade spanska eller övriga språk, även om forskarna påpekar att den skillnaden inte var särskilt betydande.¹⁵

¹⁵ J. Breakstone, M. Smith, S. Wineburg, A. Rapaport, J. Carle, M. Garland & A. Saavedra. Students' civic online reasoning: A national portrait: s. 26.

3. Teoretiskt analysverktyg

För att förstå och förklara gymnasielevs nyhetskonsumtion används en trestegsmodell som teoretiskt analysverktyg. Den är hämtad ifrån en studie av Antunovic, Parsons och R Cooke från 2018 som undersöker nyhetskonsumtion bland unga vuxna. Denna modell har använts av andra forskare inom forskningsfältet, bland annat av Holt et al. som presenterades i forskningsläget. Denna trestegsmodell är ett analysverktyg där tre olika former och mönster av nyhetskonsumtion används; rutinmässig bevakning, oavsiktlig konsumtion och riktad konsumtion. Dessa mönster kan även ses som stadier eller grader av nyhetskonsumtion vilka delvis bygger på varandra och delvis överlappar varandra.¹⁶ Det innebär att konsumtionen från en person sällan går att placera i endast en av de tre mönstren/graderna, utan hamnar ofta i flera av dem.

Rutinmässig bevakning är ett mönster av nyhetskonsumtion som präglas av att nyheter drivs av viljan att vara informerad om vad som händer i omvärlden där personen i fråga tar del av nyheter rutinmässigt och frekvent. Det kan handla om att återkommande ta del av nyheter från samma medieform. Exempelvis genom att kolla på nyheterna på tv varje kväll, läsa tidningen på morgonen eller att skrolla på sociala medier med syfte att konsumera nyheter. Oftast har personen ett färdigt och begränsat antal källor den vänder sig till för att konsumera nyheter.¹⁷

Oavsiktlig konsumtion delas in och förklaras på två sätt. Det första handlar om att oavsiktligt ta del av nyheter om andra ämnen i sökandet och konsumtionen av en specifik nyhet. Den andra handlar om att konsumtion av nyheter helt och hållet sker oavsiktligt. Det kan exempelvis ske genom att personen i fråga får nyheter berättat för sig eller att det 'poppar upp' på sociala medier utan att personen egentligen hade någon tanke på att konsumera nyheter. Det andra sättet att förklara oavsiktlig konsumtion är den jag valt att fokusera på och använda mig av i föreliggande studie.¹⁸

¹⁶ D. Antunovic, P. Parsons & T. R. Cooke. 'Checking' and googling: Stages of news consumption among young adults. *Journalism*. 19:5 (2018): s. 635–636. <https://doi-org.proxy.library.ju.se/10.1177/146488491666636>

¹⁷ Antunovic, Parsons & R. Cooke. 'Checking' and googling: Stages of news consumption among young adults. s. 635–636.

¹⁸ Antunovic, Parsons & R. Cooke. 'Checking' and googling: Stages of news consumption among young adults. s. 635–636.

Riktad konsumtion är det steg av nyhetskonsumtion där personen i fråga vill ta reda på mer djupgående information om en nyhet. Riktad konsumtion kan bygga vidare på både rutinmässig och oavsiktlig konsumtion där personen som konsumerar en nyhet väljer att ta ett steg för att få reda på mer kring nyheten. I en kontext på sociala medier kan det handla om att klicka vidare för att läsa hela nyheten eller söka vidare och läsa relaterade nyheter. Om personen oavsiktligt stöter på nyheten och väljer att ta del av innehållet och sedan väljer att följa upp (antingen direkt efter eller vid ett senare tillfälle) på nyheten räknas det som riktad konsumtion.¹⁹

Genom att analysera gymnasieelevernas nyhetskonsumtion utifrån trestegsmodellen går det alltså att synliggöra vilket sätt som de konsumerar nyheter på. För att analysera elevernas resonemang om deras förtroende och bedömning av trovärdighet av nyheter så användes de klassiska källkritiska frågorna som analysverktyg. Vem? Vad? Hur? Varför? Dessa frågor används ofta inom den källkritiska undervisningen och finns ofta som verktyg i de läromedel som används i skolan. Notera att frågan 'när' inte är med i föreliggande studie då det aldrig kom till tals med någon av respondenterna, varav beslutet togs att exkludera frågan i analysen.

4. Metod

Den empiri som samlats in i föreliggande studie är baserad på sex semistrukturerade intervjuer av kvalitativ natur. Samtliga respondenter är i åldrarna 16–18 år och går på gymnasieskolan. Intervjuerna har sedan transkriberats varav det utifrån det har identifierats ett antal olika teman. Utifrån intervjuerna blev det tydligt att det var två huvudspår som respondenterna kom in på: deras nyhetsvanor/nyhetskonsumtion, samt deras förtroende och källkritiska bedömning av olika typer av nyheter. Deras nyhetskonsumtion analyseras och förstås igenom trestegsmodellen och deras förtroende till olika typer av nyhetskällor och plattformar analyseras genom de klassiska källkritiska frågorna vem, vad, hur och varför.

Det var inte självklart att datainsamlingen skulle genomföras genom individuella intervjuer av just sex gymnasieelever. Ämnets natur, det vill säga elevernas nyhetskonsumtion, har en möjlighet att utforskas utifrån en kvantitativ ansats. Som skribent hade jag först

¹⁹ Antunovic, Parsons & R. Cooke. 'Checking' and googling: Stages of news consumption among young adults. s. 636.

funderingar på strukturerade intervjuer i form av surveyundersökning, med tanke på att svaren enklare går att sammanställas och jämföras med varandra.²⁰ Även enkäter var ett alternativ som utforskades, men i och med vad studiens syfte och frågeställningar landade i blev kvalitativ intervju den mest lämpade metoden, i och med att studiens syfte är att förstå hur ungdomar konsumerar nyheter samt hur de resonerar kring olika typer av nyheter, nyhetskällor och nyhetsplattformar. Det är alltså åsikter, uppfattningar, känslor och erfarenheter som ligger till grund för studien och därför lämpar sig kvalitativa intervjuer som insamlingsmaterial.²¹

4.1 Genomförande av intervjuer

Intervjuerna genomfördes på plats med eleverna och varade mellan 25–35 minuter. De var semistrukturerade vilket innebär att det fanns en del flexibilitet kring vilken ordning frågorna ställdes samt en del friutrymme för respondenterna att själva forma svaren som de vill.²² Innan intervjuerna hade en intervjuguide skapats där de centrala teman står med och utifrån dem, frågor med möjliga följdfrågor. Det innebär att även om intervjuerna liknade varandra till viss del och berörde samma områden så såg de ut på relativt olika sätt. Med tanke på ämnets bredd så landade intervjuerna och resonemangen på olika fokusområden där vissa respondenter exempelvis lade större vikt vid hur hen konsumerar nyheter dagligen och vissa hur de resonerar kring trovärdigheten. Dock fick jag som intervjuare leda intervjuerna i vissa fall för att säkerställa att alla områden behandlades och därmed blev användbara inom samtliga områden.

När ett område skulle behandlas i intervjun fick respondenten först en inledande öppen fråga. Det innebär att respondenten fick stort tolkningsutrymme att svara fritt. Syftet med detta var att inte plantera för mycket tankar i respondenten om vad för typ av svar jag kan tänkas vara ute efter. Skulle respondenten ge svar som var alltför långt borta de områden som skulle behandlas fick en viss styrning av intervjun ske, där frågorna kunde bli mer preciserade. Varje intervju avslutades med att respondenten fick frågan om det är något

²⁰ A. Bryman. *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3. uppl. (Liber, 2016), s. 257.

²¹ M. Denscombe. *Forskningshandboken. För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 3. uppl. (Studentlitteratur, 2016), s. 268–269.

²² Bryman. *Samhällsvetenskapliga metoder*. s. 563

mer som hen skulle vilja diskutera kring de områden som berörts för att säkerställa att hen har sagt allt det som den vill säga utifrån det som behandlats.²³

4.2 Transkribering och bearbetning av data

De semistrukturerade intervjuerna spelades in och har sedan transkriberats. Transkriberingen skedde genom lyssning av inspelning och skrivning av det som sades. Anledningen till valet av att själv skriva och inte använda transkriberingsverktyg var att jag som skribent samtidigt gjorde mig mer bekant med det insamlade materialet. På sätt och viss påbörjades analysarbetet redan i transkriberingen då de olika teman som senare användes började identifieras i detta stadie. Risken med att själv transkribera är att det är en tidsödande process och risken för att skriva fel kan öka efter flera timmars transkribering i sträck.²⁴ För att minska risken för felskrivning lyssnades inspelningarna igenom ytterligare en gång efter transkriberingen var färdigställd för att försäkra att det som transkriberats var korrekt.

De transkriberade intervjuerna lästes igenom vid ett antal tillfällen för att påbörja processen med att bearbeta materialet. Första steget var att färgkoda innehållet utifrån vad respondenterna pratade om. Exempelvis om det berörde deras nyhetsvanor så kodades det i en färg och om det berörde deras resonemang kring trovärdighet så kodades det i en annan färg. Andra steget var att utifrån dessa färgkoder identifiera olika teman i respondenternas svar utifrån vad de pratade om. Detta gjordes med hjälp av de teoretiska analysverktygen där temana blev de olika stegen i trestegsmodellen respektive de källkritiska frågorna. För att exemplifiera kunde processen se ut på följande sätt: 1) respondentens svar handlade om att hen ofta konsumerar nyheter utan att tänka på det genom att skrolla på sociala medier och färgkodades utifrån att svaret handlade om nyhetsvana. 2) utifrån svaret identifierades steget oavsiktlig konsumtion i trestegsmodellen och tematiserades därför utifrån det.

4.3 Urval

Vid urvalet av respondenter till studien fanns endast ett kriterium som behövde uppfyllas, vilket var att respondenterna ska vara elever på en gymnasieskola. Att sträva efter en generaliserbar bild av alla gymnasieelever är i detta fall en omöjlig uppgift men i ett försök

²³ Bryman. *Samhällsvetenskapliga metoder*. s. 569–570.

²⁴ Bryman. *Samhällsvetenskapliga metoder*. s. 578–579.

att få någorlunda variation av respondenter fanns en målbild att hälften av respondenterna skulle vara flickor och hälften pojkar, samt att det skulle vara en relativ stor spridning mellan olika gymnasieprogram och årskurs på gymnasiet. Urvalsmetoden kan således beskrivas som kriteriestyrt med målet att få så stor variation av respondenter som möjligt.²⁵ I urvalsprocessen blev målbilden relativt lyckad, där tre av respondenterna går på teoretiska program och tre går på praktiska program. Fyra av respondenterna är pojkar och två flickor. Spridningen mellan årskurser blev inte lika stor som förhoppningen var, där fyra går tredje året, en går andra och en går första året. Värt att nämna är att utifrån resultatet gick det inte att utläsa några större skillnader eller mönster i svaren utifrån kön eller huruvida respondenterna gick praktiskt respektive teoretiskt program. Detta kan bero på det fåtaliga antalet respondenter där fler hade behövts för att utläsa mönster, eller att det helt enkelt inte finns något mönster att utläsa.

Nedan följer en presentation av respondenterna. Namnen som skrivs här är fiktiva för att säkerställa respondenternas aidentifiering. Jag har även valt att inte skriva vilka program specifikt eleverna studerar på av samma anledning.

Tabell 1. *Presentation av respondenterna*

Namn	Årskurs på gymnasieskolan.
Allan	3:e året
Benjamin	3:e året
Cajsa	3:e året
Sarah	2:a året
Tim	3:e året
Adam	1:a året

4.4 Etiska överväganden

Vetenskapsrådet ger flera riktlinjer till vad god forskningssed är. En viktig aspekt som har tagits i beaktning i föreliggande studie är samtycke. Respondenterna har informerats om

²⁵ Bryman. *Samhällsvetenskapliga metoder*. s. 497.

vad deras deltagande i studien innebär, att deltagande är helt frivilligt samt att de har rätt att när som helst dra tillbaka sitt samtycke (se bilaga 2), utan att ge någon förklaring till varför. Information gavs även ut till respondenterna om studiens syfte.²⁶ Respondenterna fick även ge sitt samtycke till att spelas in, varpå de informerades om hur det inspelade materialet kommer att förvaras och bearbetas. De fick även information om att de kommer aidentifieras i studien och att deras svar inte kommer att kunna kopplas till de som personer.

I en kvalitativ studie finns det anledning till att förstå varför en respondent tänker som den gör och vilka faktorer som kan ligga bakom deras resonemang. Dock ställdes jag inför ett dilemma i hur mycket av respondenternas bakgrund jag skulle presentera. I och med att jag garanterat respondenternas aidentifiering tog jag beslutet att inte skriva ut så mycket om deras bakgrund. Detta gjorde jag med motivationen att risken för att aidentifiering inte därmed skulle gått att garantera. Nackdelen blir således att aspekten av respondentens bakgrund och dess betydelse för deras resonemang försvinner ur studien. Efter noggrant övervägande togs beslutet att låta respondenterna förbli så aidentifiera som möjligt.

²⁶ Vetenskapsrådet. *God forskningssed 2024*. s. 63.

5. Resultat

I följande del presenteras studiens resultat. Under första rubriken ges en översikt av gymnasieelevernas syn på nyheter, hur deras nyhetsvanor ser ut samt deras resonemang kring varför de konsumerar nyheter som de gör. I resultatsavsnittets senare delar presenteras hur eleverna resonerar kring olika typer av nyhetsplattformar samt hur de avgör om nyheterna är trovärdiga eller inte.

5.1 Gymnasieelevernas nyhetskonsumtion

Innan jag och respondenterna började prata om vilka nyhetsvanor de hade och hur de konsumerade nyheter ansåg jag att det var aktuellt och meningsfullt att fråga dem vad de anser nyheter är för någonting, eller hur de skulle definiera nyheter. Fem av sex respondenter menar att nyheter är händelser i världen eller Sverige som riktas till befolkningen, via olika kanaler eller medier. Enligt deras definition är det just att det är information till en grupp människor som gör det till nyheter.²⁷ Samtliga elever är dock överens om att det är händelser som sker i antingen världen eller Sverige. I elevernas svar framkommer det att samtliga först och främst tänker på nyheter som politiska världsliga händelser. När de får följdfrågan om nyheter kan vara något mer än politiska världsliga händelser är det fem av dem som även breddar definitionen till att handla om mindre händelser även i Sverige. Flera av eleverna ger exempel där de även påstår att dessa nyheter ofta är roligare, mer positiva eller inte lika viktiga som de stora politiska nyheterna.²⁸ Benjamin ger följande exempel:

Det kan vara något som inte är så viktigt men ändå är nytt. Nu såg jag på nyheterna häromdagen att det kommit ut rosa mjölk. Det är inte så viktigt men det är ändå en nyhet.²⁹

I gymnasieelevernas tankar om vad nyheter är för något var det alltså först och främst politiska händelser i världen som de först och främst tänkte på, men samtliga hade även en bredare syn på vad nyheter kan vara. Även om Adam inte uttryckligen sa att nyheter är bredare när den frågan dök upp visade resten av intervjun att han hade en bredare syn på nyheter, då han exempelvis pratade om nyheter gällande fotboll.³⁰

²⁷ Benjamin [Intervju]; Cajsa [Intervju]; Sarah [Intervju]; Tim [Intervju]. Adam [Intervju].

²⁸ Allan [Intervju]; Benjamin [Intervju]; Cajsa [Intervju]; Sarah [Intervju]; Tim [Intervju].

²⁹ Benjamin [Intervju].

³⁰ Adam [Intervju].

5.1.1 Nyhetsvanor

Av de sex intervjuade eleverna fanns det både skillnader och likheter i hur deras nyhetsvanor ser ut. Samtliga påstår att de åtminstone konsumerar nyheter en gång i veckan, där Allan och Tim menar att de dagligen tar del av nyheter. Sarah uppskattar att hon tar del av nyheter cirka tre till fyra gånger i veckan medan övriga tre menar att de i snitt tar del av nyheter en gång i veckan. Elevernas vanligaste tillvägagångssätt för att ta del av nyheter var att använda sig av sociala medier, och speciellt av applikationerna TikTok och Instagram. Fem av de sex elever uppgav att någon av dessa applikationer var det sätt de oftast konsumerar nyheter på.³¹ Allans svar var det som avvek från de övriga då han dagligen tittar på nyheterna via TV. Totalt identifierades sju olika plattformar/medier som respondenterna använde för att ta del av nyheter. Tabellen nedan visar hur ofta som eleverna själva uppskattar att de tar del av nyheter från olika plattformar.

Tabell 2. Respondenternas egen uppskattning av hur ofta de tar del av nyheter via olika plattformar.

Plattform för nyheter	Nyheter via sociala medier	Nyheter via TV	Nyheter via radio	Nyheter via tidning	Nyheter via vänner och familj	Nyheter via skolan	Nyheter via polisens hemsida
Allan	Varje dag	Varje dag	Nästan aldrig	En gång i veckan	En gång per halvår	En gång per halvår	Kom ej på tal
Benjamin	En gång i veckan	Nästan aldrig	Ibland	Nästan aldrig	En gång i veckan	Ibland	En gång i månaden
Cajsa	Några gånger i veckan	Knappt en gång i månaden	Aldrig	Aldrig	Ibland	En gång i veckan	Kom ej på tal
Sarah	Tre till fyra gånger i veckan	Ibland	Nästan aldrig	Aldrig	Någon gång i veckan	Ibland	Kom ej på tal
Tim	Varje dag	Nästan aldrig	Nästan aldrig	Aldrig	Ibland	Ibland	Kom ej till tals
Adam	En gång i månaden	En gång i veckan	Aldrig	Aldrig	Ibland	Nästan aldrig	Kom ej till tals

Resultatet visar att eleverna tar del av nyheter från sociala medier som den vanligaste källan. Hur de går till väga på sociala medier skiljer sig däremot åt, där det går att skilja på

³¹ Allan [Intervju]. Benjamin [Intervju]; Cajsa [Intervju]; Sarah [Intervju]; Tim [Intervju]; Adam [Intervju].

de som använde sig av sociala medier med syfte att ta del av nyheter, och de som snarare stötte på nyheter som en produkt av att de använder sociala medier till annat. Allan, Benjamin och Cajsa beskriver att de i vissa fall går in på Instagram eller Tiktok med syftet att ta del av nyheter. Dock poängterar samtliga av dem att det vanligaste syftet med sociala medier inte är att ta del av nyheter och att det snarare är undantag att de endast är där för nyheterna.³² Övriga tre menar att de aldrig använder sociala medier med syftet att konsumera nyheter. På frågan om hur ofta de tar del av nyheter svarade Sarah på följande sätt:

Inte jätteofta. Jag är liksom, ändå nästan aldrig för att specifikt nu ska jag läsa nyheter. Utan det är mer om det kommer till mig. Jag tror inte jag, det är väldigt sällan jag aktivt gör ett val att nu ska jag sätta mig ner och kolla på nyheter.³³

Detta resonemang var relativt återkommande hos flera av respondenterna och belyser hur nyhetskonsumtionen ser ut i relation till sociala medier, där det huvudsakliga syftet egentligen inte är att konsumera nyheter.

5.1.2 Vad får eleverna att konsumera nyheter?

Samtliga respondenter menade att de stöter på nyheter via sociala medier. Dock skiljer det sig åt hurvida de väljer att ta del av innehållet som presenteras eller väljer att bara skrolla vidare. Den absolut vanligaste anledningen till att eleverna väljer att ta del av nyheten, eller konsumera den, är ifall de anser att nyheten har ett intressant innehåll. Skulle nyheten inkludera något som inte är av intresse menar samtliga att de skulle skrolla vidare. För Allan, Tim och Adam beror intresset på ”storheten” i nyheten och hur många människor den berör. Dessa tre gav exempel om krig och Donald Trump som särskilt intressanta just för att de berör så många människor.³⁴ Tim resonerade på följande sätt:

Men som jag sa innan att jag tar nog del av mer världsliga nyheter. De är väl lite mer intressanta skulle jag säga. Det är klart att jag får upp en del lokalt med, men det tänker jag inte spelar så stor roll. Lokala nyheter är inte något som jag bryr mig så mycket om eller pratar mycket om. Man får väl upp lite vad som händer här i krokarna om det, det är inget som intresserar mig särskilt.³⁵

³² Allan [Intervju]; Benjamin [Intervju]; Cajsa [Intervju].

³³ Sarah [Intervju].

³⁴ Allan [Intervju]; Tim [Intervju]; Adam [Intervju].

³⁵ Tim [Intervju].

Allan och Adam resonerade på liknande sätt, fast Adam även poängterade att nyheter gällande fotboll väckte hans intresse och huruvida innehållet i nyheten inkluderade fotboll eller inte kunde vara avgörande ifall han väljer att ta del av nyheten eller skrolla vidare.³⁶

Benjamin, Cajsa och Sarah ansåg även att intresset till innehållet i nyheten var det viktigaste för att de skulle ta del av nyheten. Dock var det inte storheten i nyheten som var den avgörande faktorn då dessa tre menade att intresset blev större ifall det var en nyhet som berörde dem på något sätt. Det kan exempelvis handla om nyheter som sker geografiskt i närheten eller inom ett specifikt område som berör dem, exempelvis skolan.³⁷ Sarah och Adam påpekade även att de ibland valde att ta del av nyhetsinnehållet utifrån en motivation för att veta vad som sker i världen. De beskrev det som nyttigt och önskvärt att ha koll på vad som sker i världen och kunde därför välja att stanna upp vid en nyhet som dyker upp på sociala medier.³⁸

Även hur nyheten presenterades spelar roll för samtliga respondenter i huruvida de vill ta del av innehållet eller inte. Allan och Adam påstår att de framför allt föredrar att ta del av nyheter som presenteras via nyhetsprogram på tv. Adam menar även att nyhetsförmedling via sociala medier är att föredra, vilket även Cajsa menar är det enda sättet hon föredrar att ta del av nyheter på. Sarah, Tim och Benjamin konsumerar mest nyheter via sociala medier men påstår att de egentligen tycker det är bättre att ta del av nyheter på andra sätt, såsom att lyssna på radio eller läsa nyhetsartiklar.³⁹ Benjamin resonerade följande:

Det är ju bekvämare att konsumera videoklipp. Men jag tror att jag tar åt mig och tar det mer seriöst när man läser det. Så om det är en viktig nyhet vill jag läsa den, men om det inte är så viktigt, typ den rosa mjölken, då kan jag lika gärna se det på videon. Här är dem och så filmar de den. Men är det något viktigt så gärna textad, så man kan läsa det.⁴⁰

Detta tankesätt återfanns även hos Sarah och Tim där de menade att det egentligen är bättre att konsumera nyheter som presenteras via exempelvis radio eller tidning, samtidigt som alla tre hade sociala medier som den vanligaste plattformen för nyhetskonsumtion.⁴¹

³⁶Adam [Intervju].

³⁷ Benjamin [Intervju]; Cajsa [Intervju]; Sarah [Intervju].

³⁸ Sarah [Intervju]; Adam [Intervju].

³⁹ Allan [Intervju]. Benjamin [Intervju]; Cajsa [Intervju]; Sarah [Intervju]; Tim [Intervju]; Adam [Intervju].

⁴⁰ Benjamin [Intervju].

⁴¹ Sarah [Intervju]; Tim [Intervju]; Benjamin [Intervju].

Fem av sex respondenter påstod att de ibland tar reda på mer om de får höra talas om en nyhet, exempelvis genom att de hör någon berätta om den eller att de snabbt skrollar förbi en nyhet på sociala medier. Tim är den som sticker ut här då han menar att han troligen skulle stanna upp vid en nyhet som han finner intressant, men med största sannolikhet inte söka vidare och ta reda på mer. Allan påstår att han relativt ofta vill ta reda på mer av nyheten om han finner den intressant. Strategin han använder då är att söka på Google och läsa på mer ifrån andra källor. Sarah påstår också att hon skulle använda Google för att ta reda på mer om hon får höra talas om en stor nyhet, men menar samtidigt att hon generellt inte söker upp mer information kring en nyhet. Benjamin påstår också att han generellt inte söker upp mer information kring en nyhet, om det inte är något väldigt lokalt eller något som han känner påverkar honom. I det fallet vänder han sig oftast till polisens hemsida för att se om det är något som skett i närområdet. Cajsa uppger att hon skulle vända sig till sociala medier i första hand om hon hör talas om en intressant nyhet, samtidigt som hon medger att det inte skett en enda gång senaste månaden. För Adam är det bara om nyheten handlar specifikt om fotboll som han väljer att söka upp mer information. Då vänder han sig till vissa journalister som han känner förtroende för, som exempelvis Fabrizio Romano. Det skiljer sig alltså åt mellan respondenterna. Sarah, Cajsa och Benjamins svar liknar varandra i att de medger att väldigt sällan skulle ta reda på mer, men att det ändå skulle kunna ske om nyheten är av tillräckligt stort intresse eller att de känner att det påverkar dem. Adam och Allan är de som påstår att de relativt ofta tar reda på mer och verkar ha en färdig repertoar av källor och strategier de använder sig av för att ta reda på mer. Slutligen är Tim den enda som menar att han aldrig söker vidare för att ta reda på mer om en nyhet han får höra talas om.⁴²

5.1.2 Rutinmässig bevakning

Utifrån gymnasieelevernas svar om hur de konsumerar nyheter går det att applicera trestegsmodellen för att ytterligare ge ett djup och förståelse för deras nyhetskonsumention och nyhetsvanor. Ingen elev går att endast placera under en av de olika stegen i nyhetskonsumention men den som tydligast visar på det Antunovic et. al. beskriver som rutinmässig bevakning är Allan. Hans nyhetskonsumention präglas av återkommande rutiner för att ta del av nyheter. Det tydligaste exemplet för detta är att han dagligen tar del av nyheter via tv och en gång i veckan via tidning. Dessa plattformar och källor är

⁴² Allan [Intervju]. Benjamin [Intervju]; Cajsa [Intervju]; Sarah [Intervju]; Tim [Intervju]; Adam [Intervju].

återkommande i hans nyhetsrepertoar och han själv påstår att nyhetskonsumtionen drivs av en upplevelse från honom och hans mamma att det är viktigt att ta del av vad som händer i världen⁴³. ”Mamma tycker att det är viktigt att vi tar åt oss nyheter och sådant” säger han i intervjun.⁴⁴

Benjamins nyhetsvanor går också att se utifrån rutinmässig bevakning. Skillnaden från Allan är att det är mycket mer sällan som hans nyhetskonsumtion kan ses som rutinmässig bevakning. I Benjamins fall är det framför allt när han vänder sig till polisens hemsida för att ta reda på om något hänt i lokalområdet. Detta mönster av nyhetskonsumtion går dock även att se i utifrån det Antunovic et. al. kallar riktad konsumtion.⁴⁵ På frågan om huruvida Benjamin någonsin söker upp nyheter själv svarade han följande:

Ibland, om man ser något som händer. Om du skulle se polisen köra runt väldigt mycket. Då söker man upp liksom. Vad är det som händer liksom. Eller lite senare på kvällen, nyheter här, det här. Det är nog enda gången jag söker upp det liksom. Om det är något lokalt. Något som verkligen rör mig liksom.⁴⁶

Här är mönstret att han väljer att ta reda på mer om nyheten vilket innebär att Benjamins nyhetsvanor går att se som både rutinmässig och riktad.⁴⁷

5.1.3 Oavsiktlig konsumtion

Att nyheterna möter en, snarare än att eleven själv letar upp nyheterna var resonemang som gick att hitta hos samtliga respondenter. På frågan om huruvida de är mer aktiva respektive passiva i sin nyhetskonsumtion påstod alla respondenter att de var mer eller mindre passiva i sin nyhetskonsumtion, särskilt på sociala medier.⁴⁸ Utifrån trestegsmodellen går det alltså att placera samtliga elever som deltog i studien under mönstret *oavsiktlig konsumtion*. De visade på olika grad av nyhetskonsumtion men det som var gemensamt för samtliga var just att det vanligaste mönstret av nyhetskonsumtion kan ses som oavsiktligt.

⁴³ Allan [Intervju]; Antunovic, Parsons & R. Cooke. ‘Checking’ and googling: Stages of news consumption among young adults. s. 635–636.

⁴⁴ Allan [Intervju].

⁴⁵ Antunovic, Parsons & R. Cooke. ‘Checking’ and googling: Stages of news consumption among young adults. s. 635–636.

⁴⁶ Benjamin [Intervju].

⁴⁷ Benjamin [Intervju].

⁴⁸ Allan [Intervju]. Benjamin [Intervju]; Cajsa [Intervju]; Sarah [Intervju]; Tim [Intervju]; Adam [Intervju].

Samtliga respondenter förutom Allan menar att det absolut vanligaste sättet de tar del av nyheter är att de stöter på dem på sociala medier. Även Allan påstår att det är vanligt, men skillnaden är att han oftare konsumerar nyheter avsiktligt.⁴⁹ Cajsa och Sarah är de respondenter varav utifrån deras nyhetsvanor tydligast går att placera under denna kategori av nyhetskonsument. Även om de övriga även konsumerar nyheter som är oavsiktlig är Cajsas och Sarahs konsumtion som helhet mest oavsiktlig. Båda respondenterna påpekar att de i stort sett aldrig aktivt tar del av nyheter om det inte är oavsiktligt. På frågan om du någonsin aktivt söker upp nyheter svarade Cajsa: ”Jag har tänkt någon gång att jag ska göra det, men sen inte gjort det. Det är ifall jag har tråkigt och nyheterna står på då kan jag kolla lite” och Sarah svarade följande på samma fråga: ”Nej. Det är väldigt sällan i alla fall”. Båda eleverna påpekar alltså att de i ovanliga fall avsiktligt väljer att konsumera nyheter men att det i praktiken nästan alltid är oavsiktligt.⁵⁰

Även Allan, Benjamin, Tim och Adam konsumerar nyheter oavsiktligt, samtliga via sociala medier. Allan och Tim menar att de oavsiktligt konsumerar nyheter via sociala medier i stort sett varje dag, medan Benjamin gör det en gång i veckan och Adam en gång i månaden. Det skiljer sig alltså till vilken grad de konsumerar nyheter oavsiktligt.⁵¹

Trots att det vanligaste sättet som eleverna konsumerar nyheter är via sociala medier oavsiktligt så beskriver några av dem att det inte endast är helt oavsiktligt. Cajsa exempelvis berättar att hon följer tv4 på Tiktok och tar del av nyheter där. Det är således ett medvetet val att ta del av nyheter på Tiktok, samtidigt som hon beskriver att hon nästan bara är ’passiv’ i sin övriga nyhetskonsument. På frågan om huvudsyftet med användandet av sociala medier är att ta del av nyheter svarade hon följande: ”Fast ibland kanske ändå. Det är bra att sticka in lite. Bara jaha ja det här kan ju vara lite intressant. Men det är nog mest för att roa mig själv.” Här går det att se det som en hybrid mellan oavsiktlig och rutinmässig konsumtion. Hon konsumerar mest nyheter oavsiktligt men har samtidigt till viss del valt de nyhetskällor som hon väljer att konsumera.⁵²

⁴⁹ Allan [Intervju]. Benjamin [Intervju]; Cajsa [Intervju]; Sarah [Intervju]; Tim [Intervju]; Adam [Intervju].

⁵⁰ Cajsa [Intervju]; Sarah [Intervju].

⁵¹ Allan [Intervju]. Benjamin [Intervju]; Sarah [Intervju]; Tim [Intervju]; Adam [Intervju].

⁵² Cajsa [Intervju].

5.1.4 Riktad konsumtion

Utifrån Adams intervju framkommer det att han inte tar del av nyheter särskilt ofta. Till viss del är hans nyhetskonsumtion oavsiktlig då han nämner att han uppskattningsvis får upp nyheter en gång i månaden via sociala medier. När han väl får upp nyheter via sociala medier påstår han också att han oftast brukar stanna upp och kolla. Adams nyhetskonsumtion går även att identifiera som riktad konsumtion. Framför allt blir den riktad när det handlar om fotboll. Han berättar att han har några källor som han oftast vänder sig till när han får höra talas om en fotbollsnyhet som han tycker är intressant. ”Ja... nämen man går väl till de källor man tycker är trovärdiga ändå. Jag vet, jag tror också du vet några, på till exempel Tiktok då, där man får reda på en del nyheter.” Han har alltså källor som han känner trovärdighet för och vänder sig till när han vill ta reda på mer djup kring en nyhet.⁵³

5.1.5 Att undvika nyheter

I samtliga intervjuer kom det på tals att nyheter ofta fokuserar på negativa händelser snarare än positiva. Tim resonerade att stora världsliga nyheter tenderar att vara mer negativa medan lokala nyheter eller nyheter inom Sverige oftare är mer positiva. Alla de övriga höll med om att nyheter ofta fokuserar på negativa händelser. Utifrån detta fick de följdfrågan om de känner att nyheters negativa fokus påverkar dem, och ifall de undviker att ta del av nyheter med tanke på dess negativa fokus. Allan och Benjamin svarade att de upplevde att nyheter kunde påverka de negativt och har därför i vissa situationer valt att undvika att ta del av nyheter. Allan gav exemplet kriget mellan Ryssland och Ukraina där han kände att krigets utdragenhet och dess påverkan på så många människor gjorde att han ofta undvek nyheter kring kriget.⁵⁴ Benjamin beskrev hur han tidigare hade undvikit nyheter då han känt att det är ändå inget han själv kan påverka. ”Ja, för jag kände att jag kan ju inte påverka det här riktigt, utan jag kan ju bara välja om jag vill ta del av det och må dåligt liksom.”⁵⁵ Han beskrev också hur han upplevde att han kunde bli upprörd över vissa nyheter och gav nyheter om Epstein som exempel, där frustationen låg kring varför folk inte blir mer upprörda och gör något åt situationen.⁵⁶

⁵³ Adam [Intervju].

⁵⁴ Allan [Intervju]. Benjamin [Intervju]; Cajsa [Intervju]; Sarah [Intervju]; Tim [Intervju]; Adam [Intervju].

⁵⁵ Benjamin [Intervju].

⁵⁶ Benjamin [Intervju].

De övriga fyra respondenterna höll alltså med om att nyheter ofta fokuserar mer på det negativa men uppgav att det inte påverkade dem själva och att de heller inte aktivt valde att undvika att konsumera nyheter på grund av det.⁵⁷

5.2 Förtroende för olika nyhetsplattformar

I sina resonemang kring förtroende för nyheter framkom att samtliga elever kände olika stort förtroende beroende på genom vilken plattform som nyheten presenterades. Fem av sex respondenter påpekade att de känner högst förtroende för de nyheter som visas på tv. Här användes exempel som Rapport, Aktuellt eller så beskrevs det bara som nyheter på tv. Av de fem som påstod sig ha högst förtroende för nyheter på tv såg resonemanget väldigt lika ut. Det var faktumet att dessa nyhetskällor var starkt etablerade, granskades kontinuerligt och sändes ut till en stor massa som gjorde att eleverna kände förtroende för dessa nyheter.⁵⁸ Adam resonerade på följande sätt:

Nämen det är väl känts ändå att om Tiktok så vet man det är mycket fusk med fakta och sådant där. TV känns ändå som att det ändå är en grej som väldigt många kollar på det där med aktuellt. Någonstans vill ju ändå folket ha en trovärdig källa, så då vill de göra det så trovärdigt som möjligt.⁵⁹

Den enda som inte hade nyheter via tv som plattformen med högst förtroende var Benjamin. Han resonerade att det var svårt att granska nyheterna som presenterades via tv, och använde samma resonemang för nyheter via tidning. I stället menade Benjamin att han kände störst förtroende för nyheter som kommunicerades på nyhetssajternas hemsidor. Detta i och med att det enklare går att granska informationen där då information om författaren ofta går att hitta, när källan är publicerad samt vilka källor som författaren i sin del har använt sig av.⁶⁰

Det fanns en samlad skepsis bland gymnasieeleverna gällande nyheter som kommuniceras via sociala medier, vilket är intressant i och med att sociala medier i särklass också är den vanligaste källan som eleverna använder sig av. Utifrån deras svar och resonemang är

⁵⁷ Cajsa [Intervju]; Sarah [Intervju]; Tim [Intervju]; Adam [Intervju].

⁵⁸ Allan [Intervju]; Cajsa [Intervju]; Sarah [Intervju]; Tim [Intervju]; Adam [Intervju].

⁵⁹ Adam, gymnasieskolan årskurs 1 [Intervju]. (27/4 2026).

⁶⁰ Benjamin, gymnasieskolan årskurs 3 [Intervju]. (15/4 2026).

troligen den största anledningen till just detta att respondenterna primära syfte till användning av sociala medier inte är att konsumera nyheter, där konsumtionen blir mer av en biprodukt av användandet av sociala medier. Allan och Adam ansåg att nyheter generellt på sociala medier är mindre trovärdiga, och båda deras anledningar beskriver de som att Tiktok och Instagram innehåller så mycket annat skräp, samt att det enkelt går att klippa och manipulera videor och innehåll. De övriga fyra nyanserade det mer i att det beror på vem avsändaren till nyheten är samt vad nyheten innehåller som avgör trovärdigheten snarare än att det endast är för att det presenteras via en social media. Benjamin, Sarah och Cajsa ger Aftonbladet och Expressen som exempel på källor på sociala medier som de känner högt förtroende för. De jämför de etablerade tidningarna med privatpersoner på sociala medier och menar att om de stöter på nyheter där det är en privatperson eller inte lika etablerad källa som de stora tidningarna så känner de betydligt mindre förtroende.⁶¹

Fem av sex respondenter påstod sig ha högt förtroende för nyheter via statlig media, alltså SVT. Återigen var det faktumet att de var en etablerad källa som avgjorde trovärdigheten. Benjamin var den som stack ut i sitt förtroende till SVT. Anledningen till Benjamins skepsis är att staten kan ha en tendens i sin framställning av nyheter, menar han.

Då kan man ju bli fundersam på ifall det statliga är korrekt eller om det är manipulerat. För i Ryssland är ju alla medier manipulerade för att de ska se sig själva positivt. Man blir lite, man kan ju få de funderingarna om man tänker riktigt långt att sitter vi i Sverige i en sådan bubbla liksom.⁶²

Han resonerade även utifrån att innehållet som SVT producerar minskar förtroendet och påstår att SVT producerar mycket mer oseriöst innehåll jämfört med andra nyhetskällor, TV4 till exempel, som han menar att han har mer förtroende för än SVT. Det är alltså både innehållet och tendensen i SVT som får Benjamin att fundera över dess trovärdighet. Värt att nämna är att han ändå påstår sig i många fall känna relativt stort förtroende till SVT beroende på innehållet.⁶³

5.3 Bedömning av trovärdighet

⁶¹ Allan [Intervju]. Benjamin [Intervju]; Cajsa [Intervju]; Sarah [Intervju]; Tim [Intervju]; Adam [Intervju].

⁶² Benjamin, gymnasieskolan årskurs 3 [Intervju]. (15/4 2026).

⁶³ Benjamin, gymnasieskolan årskurs 3 [Intervju]. (15/4 2026).

När eleverna beskriver hur de gör när de bedömer trovärdigheten i en nyhet och vad de kollar på för att avgöra om det går att lita på eller inte framkommer lite olika strategier och saker som de kollar på. Den vanligaste strategin som de använder sig av är att undersöka vem avsändaren är. Det som avgör deras förtroende är huruvida avsändaren är en etablerad källa eller om den är okänd. Flera av respondenterna pekade även på innehållet som en stor faktor till trovärdighet. De förklarar att om innehållet verkar orimligt eller avigt var det en avgörande faktor som minskade förtroendet. Några av dem påpekade även tendens som en viktig faktor, det vill säga huruvida källan har något syfte med att berätta nyheten eller inte. I dessa resonemang var det framför allt syfte att tjäna pengar som användes som exempel. Några av respondenterna pekade även på att det var viktigt att flera källor rapporterade om samma nyhet, vilket tydligt stärkte trovärdigheten. Den sista strategin som identifierades var huruvida källan till nyheten förtjänat sig trovärdighet, det vill säga ifall den varit trovärdig eller inte vid tidigare tillfällen.⁶⁴

De strategier som identifierats utifrån elevernas resonemang analyseras i följande avsnitt utifrån de klassiska källkritiska frågorna; vem, vad, hur och varför? Nämnvärt är att i föreliggande studie testas inte eleverna i att bedöma trovärdigheten, utan analysen av deras strategier bygger endast på deras resonemang om hur de bedömer trovärdigheten. Det är därmed svårt att fastställa att dessa strategier faktiskt är något de genomför i praktiken. En del av respondenterna påpekar att de oftast inte brukar reflektera så mycket gällande trovärdigheten när de stöter på nyheter i vardagen.

5.3.1 Vem?

Att undersöka vem som låg bakom nyheten var den vanligaste strategin som eleverna använde sig av. Samtliga av de intervjuade eleverna går att placera under kategorin av respondenter som tittar på avsändaren för att avgöra trovärdigheten. Fem av dem tittade på huruvida avsändaren av nyheten var en etablerad källa eller inte, vilket de gjorde på olika sätt. Benjamin, Sarah, Tim och Adam har en rad olika källor som de påstår är etablerade nog för att vara trovärdiga. De vet alltså redan på förhand vilka källor som de kan lita på. Cajsas tittar på antal följare ett konto har eller hur många 'likes' ett inlägg har för att se huruvida andra litar på källan eller inte. Cajsas strategi blir då ett sätt att avgöra källans etablering bland andra. Mönstret är att ju mer etablerad källan till nyheterna är desto större

⁶⁴ Allan [Intervju]. Benjamin [Intervju]; Cajsas [Intervju]; Sarah [Intervju]; Tim [Intervju]; Adam [Intervju].

trovärdighet känner eleverna till det som sägs. Flera av respondenterna vände således på resonemanget och menade att om nyheten kommer från ett konto tillhörande en privatperson eller om kontot inte kändes igen så var det anledning till minskat förtroende.⁶⁵

Tim resonerade på följande sätt:

Det är väl då ifall informationen kommer ifrån någon sida som ser skum ut. Oftast så blir det man, jag kommer ihåg de nyheter som man ser på CNN eller BBC eller Aftonbladet eller SVT liksom, och då ser man att de här sidorna som lagt upp det, och då tänker man 'ja men det här går att lita på.' Men om jag ser någon nyhet från någon privatperson, då kommer jag verkligen vara mycket mer källkritisk till det.⁶⁶

Cajsa och Tim går även in på att källan till nyheterna ska förtjäna sin trovärdighet. I Cajsas och Tims strategi för att avgöra om avsändaren är trovärdig eller inte är det därför viktigt att källan vid tidigare tillfällen visat sig vara sanningsenliga och inte spridit nyheter som visat sig vara falskt.⁶⁷

Allans resonemang kring vem som låg bakom nyheten landade inte i, till skillnad från de övriga, just att den enskilda avsändaren ska vara trovärdig utan snarare att flera källor skulle rapportera om samma nyhet. Trovärdigheten baserades därför inte på att källan var etablerad eller hade förtjänat trovärdigheten utan kom i stället utifrån att flera källor rapporterade om samma sak. Även Adam påpekade att detta skapade större trovärdighet.⁶⁸

5.3.2 Vad?

Tre av respondenterna tittar på vad nyheten innehåller som strategi för att bedöma trovärdigheten. Dessa är Allan, Cajsa och Sarah och framför allt resonerar de kring att rimligheten i nyheten är avgörande för dess trovärdighet. Det som är intressant är att de inte verkar ha några självklara tankar eller svar på vad för typ av innehåll som är trovärdigt eller inte, utan baserar det snarare på en känsla av orimlighet. Om innehållet "låter orimligt" eller "känns absurt" är resonemang som de använder sig av.⁶⁹ Sarah svarade på följande sätt på frågan om innehållet eller avsändaren är viktigast vid trovärdigheten:

⁶⁵ Allan [Intervju]; Benjamin [Intervju]; Cajsa [Intervju]; Sarah [Intervju]; Tim [Intervju]; Adam [Intervju].

⁶⁶ Tim [Intervju].

⁶⁷ Cajsa [Intervju]; Tim [Intervju].

⁶⁸ Allan [Intervju]; Adam [Intervju].

⁶⁹ Allan [Intervju]; Cajsa [Intervju]; Sarah [Intervju].

Det är nog mest... jag tror till viss del både och, men kanske ändå mest innehållet för att om det som sägs känns absurt då kanske det inte spelar någon roll vem som säger, oj det den sa kändes helt sjukt.⁷⁰

Allan och Cajsa resonerade på liknande sätt och kan beskrivas som att de avgör innehållets trovärdighet mer baserat på en känsla snarare än uppsatta kriterier som de kollar på. Cajsa påpekade också att nyhetens storlek spelar roll. Om innehållet handlar om en stor nyhet med stor global uppmärksamhet så kände hon större förtroende till att nyheten är sann. Mindre händelser, menar hon, kanske bara publiceras av en nyhetskälla och blir därmed svårare att känna förtroende till.⁷¹

5.3.3 Hur?

De elever som resonerade att sättet som nyheten kommuniceras eller framställs påverkar trovärdigheten liknar i mångt och mycket de resonemang om vilka nyhetsplattformar som de känner högre respektive lägre förtroende för. Som tidigare nämnt beskriver fem av respondenterna hur nyheter som kommuniceras via tv har högst trovärdighet, där Benjamin är den som sticker ut och menar att nyheter via hemsidor och nyhetssajter är mer trovärdiga. Det finns även en samlad skepsis bland eleverna kring nyheter som publiceras via sociala medier, där resonemang som att det känns mer oprofessionellt är återkommande.⁷² Benjamin går tydligt att placera under gruppen av respondenter som frågar sig hur nyheten framställs som strategi för att bedöma trovärdigheten. Han förklarar att just nyheter i videoform som de på sociala medier är känner han stor skepsis gentemot. Hans resonemang går även att placera under frågan 'varför' då han påstår att den låga tilliten till nyheter i videoform baseras på att videor används med syfte att skapa känslor och tjäna pengar. Utifrån hans resonemang underminerar syftet att väcka känslor trovärdigheten då han menar att det blir som en slags manipulation av den som konsumerar nyhetens känslor. "Och det är så mycket lättare i videoform att väcka känslor. Det är lättare att manipulera vad man ska känna. Om man ska tänka långt."⁷³ Detta menar Benjamin minskar förtroendet till nyheten.

⁷⁰ Sarah [Intervju].

⁷¹ Allan [Intervju]; Cajsa [Intervju].

⁷² Allan [Intervju]. Benjamin [Intervju]; Cajsa [Intervju]; Sarah [Intervju]; Tim [Intervju]; Adam [Intervju].

⁷³ Benjamin [Intervju].

5.3.4 Varför?

Benjamin, Cajsa och Sarah använder strategier för att bedöma nyhetens trovärdighet som går att placera under den källkritiska frågan 'varför'. I dessa fall handlar det framför allt om det som brukar beskrivas som tendens, det vill säga huruvida avsändaren till nyheten har några syften till varför den publicerar nyheten. Samtliga av dessa tre ger syftet att tjäna pengar som en faktor till minskad trovärdighet.⁷⁴ Cajsa gav följande exempel: "Donald Trump kanske har politiska syften och för att tjäna pengar när han lägger ut någonting".⁷⁵ I detta exempel synliggörs även politiska syften som något Cajsa tittar på för att avgöra trovärdigheten, något hon var ensam om bland respondenterna. Benjamin var också inne på spåret att syftet att tjäna pengar underminerar trovärdigheten i nyheten.

Om de riktar videon så den ska väcka känslor och du ska reagera och du ska skriva och du ska, då tjänar de ännu mer pengar. De vill att folk ska vara upprörda, för då engagerar de sig mer med videon. Lite där också som otrovärdigheten som kommer upp för det är en business.⁷⁶

Detta menade Benjamin sänker trovärdigheten i vissa typer av nyheter, framför allt kortare nyhetsklipp på sociala medier. Även Sarah resonerar på ett sätt där hon förklarar att för att en källa ska vara trovärdig är det viktigt att avsändaren inte tjänar något på att ljuga, men till skillnad från Benjamin menar att ju mer källan är etablerad desto mindre anledning har den att ljuga.⁷⁷

5.4 Sammanfattning

Resultatet i studien visar att gymnasieelever konsumerar nyheter olika utsträckning, där sociala medier är den vanligaste plattformen. För det allra mesta så sker nyhetskonsumtionen oavsiktligt, det vill säga att nyheterna möter eleverna snarare än att de söker upp nyheterna. För att eleverna ska stanna upp och konsumera nyheter är det viktigt att de känner intresse för nyheten. Vad som är intressant skiljer sig naturligtvis åt och utifrån respondenternas svar kan det exempelvis vara att nyheten är stor och berör många människor, men även att den berör eleven på något sätt.

⁷⁴ Benjamin [Intervju]; Cajsa [Intervju]; Sarah [Intervju].

⁷⁵ Sarah [Intervju].

⁷⁶ Benjamin [Intervju].

⁷⁷ Sarah [Intervju].

Eleven upplever olika stort förtroende till nyheter baserat på vilken plattform de kommuniceras via. De känner störst förtroende till nyheter på tv och känner en generell skepsis mot nyheter på sociala medier. Detta trots att de konsumerar nyheter via sociala medier mer. Dock finns det olika faktorer som de tittar på när de avgöra trovärdigheten i nyheter. Vem som ligger bakom nyheten är den vanligaste faktorn, där större och mer etablerade företag har större förtroende bland eleverna. Även innehållet i nyheten spelar roll där eleverna baserar rimligheten i nyheten på en slags känsla de har. Några av respondenterna pekade även på att tendens och olika syften bakom nyhetspubliceringen kan utgöra ett hinder för förtroendet de känner. Det kan exempelvis handla om syftet att känna pengar eller att väcka starka känslor hos nyhetskonsumenterna.

6. Diskussion

I följande del diskuteras studiens resultat och sätts i relation till det rådande forskningsläget. Detta görs genom att både identifiera de likheter med den tidigare forskningen, och genom att identifiera de skillnader och nyanser som studien bidrar med.

6.1 Studiens resultat i rådande forskningsläge

Resultatet i föreliggande studie bekräftar till stor del mycket av det tidigare forskning kommit fram till, men nyanserar bilden av ungas nyhetskonsumtion ytterligare. Att sociala medier är den vanligaste formen som eleverna tar del av nyheter råder samstämmighet inom forskningen och bekräftas även i denna studie. Fem av sex intervjuade ungdomar uppgav att sociala medier var den vanligaste plattformen som de tog del av nyheter ifrån. Den sjätte använder också sociala medier i stor utsträckning men kollar också dagligen på nyheter på tv.

I Hassouns et. al. studie skriver de att ungdomar söker sig till nyhetsplattformar där de kan manipulera flödet med anledning att undvika nyheter som de upplever har en för negativ ton, då ungdomarna menar att nyheter påverkar deras mentala hälsa negativt. Till viss del så drar sig föreliggande studie också mot den slutsatsen. Allan och Benjamin var de två respondenter som påstod att de har undvikit nyheter för att de upplever dem som för negativa. Dock var det ingen som påstod att de manipulerade flödet för att undvika negativa nyheter, som Hassouns et. al. studie visade. Övriga fyra respondenter höll med om att nyheter ofta är negativa men påstod att det inte påverkade dem eller att de undvek nyheter på grund av det.⁷⁸

Inom forskning av ungdomars nyhetskonsumtion finns det skillnader i aktiva respektive passiva sätt att konsumera nyheter. Resultatet från denna studie visar att det vanligaste sättet är att passivt konsumera nyheter, det som jag valt att kalla oavsiktlig konsumtion. Det vanligaste sättet är via planlöst skrollande på sociala medier. Forskning visar att detta är ett av de vanligaste sätten som ungdomar konsumerar nyheter på⁷⁹, vilket även föreliggande studie pekar på. Dock visar resultatet att eleverna till viss del är medvetna om

⁷⁸ Hassoun et. al. Practising Information Sensibility: How Gen-Z Engages with Online Information.

⁷⁹ Holt et. al. What they say and What they do... Young Swedish Citizens' Strategies for Finding News. s. 12; Bergström & Jervelycke Belfrage. News in social media. Incidental consumption and the role of opinion leaders. s. 590–591.

att nyheter finns på sociala medier och att det därför även kan vara ett medvetet val att ta del av nyheter när de skrollar på sociala medier. Sociala medier blir alltså inte endast ett sätt som de passivt tar del av nyheter utan i vissa fall även ett aktivt val.

Forskning visar även att ungdomar aktivt konsumerar nyheter. I forskningen av Sormanen et. al. framgår det att drygt mer än hälften av ungdomar konsumerar nyheter mer aktivt än passivt. Även om samtliga respondenter i föreliggande studie har grader av konsumtion som är aktiv, är den passiva konsumtionen fortfarande vanligast vilket skiljer sig från Sormanens et. al. forskning.⁸⁰ Det som liknar i det rådande forskningsläget och föreliggande studie är att de som är aktiva i sin nyhetskonsumtion även har bestämda sätt och källor som de vänder sig till för att konsumera nyheter. Holt et. al. identifierar en grupp nyhetskonsumenter som har specifika intressen och därmed bestämda källor och strategier för att konsumera nyheter utifrån dessa intressen.⁸¹ I föreliggande studie är Adam ett tydligt exempel på det. Han söker ofta upp nyheter som handlar om fotboll och har en rad källor han vänder sig till för detta ändamål.

I det rådande forskningsläget om unga människors förmåga att bedöma trovärdigheten i nyhetskällor råder det relativt stor samstämmighet om att de har en bristande förmåga och använder ofta irrelevanta faktorer när de bedömer trovärdighet. Här är det svårt att dra några slutsatser utifrån föreliggande studies resultat med tanke på att respondenterna inte har testats i sin förmåga, utan snarare resonerat om den och beskrivit vad de tittar på för att bedöma trovärdigheten. En intressant iakttagelse är att i forskningen så visade det att ungdomar ofta brister när de bedömer trovärdigheten just för att de inte identifierar vem som är källan till nyheten.⁸² I föreliggande studies resultat är källan bakom nyheten dock den vanligaste strategin som eleverna påstår sig använda för att bedöma trovärdigheten.

Det finns forskning som pekar på att utbildningsmässiga och sociala faktorer spelar roll i ungdomars förmåga att identifiera och bedöma trovärdigheten i nyheter.⁸³ Detta var inget jag undersökte i föreliggande studie, men värt att nämna är att det inte gick att se någon märkbar skillnad mellan resonemangen beroende på huruvida respondenten studerade på

⁸⁰ Sormanen et. al. News consumption repertoires among Finnish adolescents. Moderate digital traditionalists, minimalist social media stumblers, and frequent omnivores, s. 245–246.

⁸¹ Holt, Wahlberg, Ezz El Din, Nykvist & Dahlén. What they say and What they do... Young Swedish Citizens' Strategies for Finding News. s. 12.

⁸² J. Breakstone, M. Smith, S. Wineburg, A. Rapaport, J. Carle, M. Garland & A. Saavedra. Students' civic online reasoning: A national portrait: s. 26–27.

⁸³ T. Nygren & M. Guath. Students Evaluating and Corroborating Digital News. s. 555–556.

teoretiskt eller praktiskt program. Dock är det svårt att dra några slutsatser om detta med tanke på att endast sex gymnasieelever har intervjuats och betydligt fler hade behövts för att identifiera mönster i sociala och utbildningsmässiga faktorer.

6.2 Studiens resultat utifrån trestegsmodellen

I studiens resultatdel så analyseras gymnasieelevernas nyhetskonsumtion utifrån en trestegsmodell som först användes av Antunovic, Parsons och R Cooke år 2018 i en studie om unga vuxnas nyhetsvanor. Den analysen visade ingen elev går att placera under endast ett steg av nyhetskonsumtion utan konsumtionen sker av samtliga på olika sätt och olika nivåer. Samtliga elever går att placera i den oavsiktliga konsumtionen. Detta eftersom på ett eller annat sätt stöter eleverna på nyheter oavsiktligt, oftast genom skrollande på sociala medier. Det intressanta med elevernas resonemang är att den oavsiktliga konsumtionen av nyheter ändå har en grund i aktiva val. Eleverna är medvetna om att de kommer stöta på nyheter via sociala medier, och några av dem följer även nyhetssajter. Det betyder att den oavsiktliga konsumtionen till viss del ändå har aktiva val bakom sig.⁸⁴ Exempel på detta är Cajsas resonemang:

Fast ibland kanske ändå. Det är bra att sticka in lite. Bara jaha ja det här kan ju vara lite intressant. Men det är nog mest för att roa mig själv.⁸⁵

Detta resonemang visar att när hon använder sociala medier är det mest för att roa sig själv, samtidigt som det ibland kan vara för att konsumera nyheter vilket hon är medveten kommer ske vid skrollandet.

Det rutinmässiga bevakandet som är ett steg i trestegsmodellen går också att återfinna i elevernas nyhetskonsumtion. Allan och Benjamin är de som tydligast går att placera under detta steg som präglas av återkommande rutiner för att ta del av nyheter. De har färdiga plattformar, källor och rutiner de vänder sig till för att konsumera nyheter. Det går även att föra argumentet att Cajsas nyhetskonsumtion kan ses som rutinmässig bevakning just för

⁸⁴ Antunovic, Parsons & R. Cooke. 'Checking' and googling: Stages of news consumption among young adults. s. 636.

⁸⁵ Cajsa [Intervju].

att hon följer vissa nyhetssajter på sociala medier och medger att hon ibland använder sociala medier för att hon vet att med det så medföljer även nyheter.⁸⁶

Adam är den gymnasieelev som tydligast går att placera under steget riktad nyhetskonsumtion. Den riktade konsumtionen präglas av att ytterligare fördjupa sig om en nyhet genom att söka upp mer. För Adam handlar det oftast om fotbollsnyheter där han har en färdig repertoar av källor han vänder sig till då. Värt att diskutera här är att Adams riktade konsumtion ofta är ett steg som bygger vidare på den oavsiktliga konsumtionen. Det är när han oavsiktligt, oftast genom sociala medier, får höra talas om nyheter kring fotboll som han då väljer att undersöka nyheten mer genom att kolla upp mer om nyheterna från journalister han känner förtroende för. Adams konsumtion kan alltså ses utifrån två steg: oavsiktlig konsumtion som blir riktad.⁸⁷

6.3 Vidare forskning

Jag tror det finns anledning till vidare forskning kring ungdomars nyhetskonsumtion. Dels för att det finns aspekter som föreliggande studie inte belyst, dels att nyhetslandskapet är i ständig förändring. En aspekt som jag försökte beröra i studien är hur AI påverkar ungdomars nyhetskonsumtion samt hur ungdomarna resonerar om att nyheter kan vara AI-genererade. Utifrån hur studiens resultat blev och utifrån respondenternas svar kände jag att det blev lite forcerat att inkludera denna aspekt i studien. Dock tänker jag att det förtjänar sin plats i forskningen och är absolut ett område som jag anser bör forskas vidare på.

6.4 Studiens relevans för samhällskunskapslärare

Som jag nämnde i inledningen av uppsatsen är samhällskunskap ett ämne där Skolverket själva påstår att man som lärare med fördel kan forma undervisningen utifrån aktuella världshändelser. Hur elever konsumerar och navigerar i ett digitalt nyhetslandskap bör således vara av högt intresse för samhällskunskapslärare. Denna studie tror jag kan bidra med en inblick i hur ungdomar konsumerar och resonerar om nyheter. Det finns skillnader i vilken grad ungdomar konsumerar nyheter där vissa gör det betydligt mer än andra. Inom

⁸⁶ Allan [Intervju]; Benjamin [Intervju]; Antunovic, Parsons & R. Cooke. 'Checking' and googling: Stages of news consumption among young adults. s. 636.

⁸⁷ Adam [Intervju]; Antunovic, Parsons & R. Cooke. 'Checking' and googling: Stages of news consumption among young adults. s. 636.

ämnet samhällskunskap tror jag det finns en stor möjlighet att arbeta med just nyheter och därmed hur man kan och bör navigera i ett nyhetslandskap som är brett och ständigt föränderligt. Min förhoppning är att en studie som denna ska kunna sätta ljus och ge en inblick i ungdomars förståelse, inställning och konsumtion av nyheter och därmed fungera som inspiration till både elever och lärare att nyheter inte endast behöver vara något man stöter på.

Referenser

Antunovic, D., Parsons, P. & Cooke, T. R. 'Checking' and googling: Stages of news consumption among young adults. *Journalism*. 19:5 (2018). <https://doi-org.proxy.library.ju.se/10.1177/146488491666362>

Bergström, A. & Jervelycke Belfrage, M. News in social media. Incidental consumption and the role of opinion leaders. *Digital Journalism*. 6:5 (2018) <https://doi.org/10.1080/21670811.2018.1423625>

Breakstone, J., Smith, M., Wineburg, S., Rapaport, A., Carle, J., Garland, M. & Saavedra, A. Students' civic online reasoning: A national portrait: Stanford History Education Group & Gibson Consulting. (2019). <https://purl.stanford.edu/gf151tb4868>

Bryman, A. *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3. uppl. (Liber, 2016).

Denscombe, M. *Forskningshandboken. För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 3. uppl. (Studentlitteratur, 2016).

Hassoun, A., Goldberg, B., Beacock, I., Gage Kelly, P., Consolvo, S. & Russel, D. M. Practising Information Sensibility: How Gen-Z Engages with Online Information. *CHI'23: Proceedings of the 2023 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems*. (2023). <https://doi.org/10.1145/3544548.3581328>

Holt, K., Wahlberg, M., Ezz El Din, M., Nykvist, A. & Dahlén, P. What they say and What they do... Young Swedish Citizens' Strategies for Finding News. *Journalism Practice*. (2025). <https://doi.org/10.1080/17512786.2025.2496938>

Mediemyndigheten. *Unga & medier 2025. En statistisk undersökning av ungas medievanor och attityder till medieanvändning*.

<https://mediemyndigheten.se/globalassets/rapporter-och-analyser/ungar--medier/mediemyndigheten-rapport-ungar-och-medier.pdf>

Nygren, T & Guath, M. Students Evaluating and Corroborating Digital News. *Scandinavian Journal of Educational Research*. 66:4. (2022). <https://doi.org/10.1080/00313831.2021.1897876>

Nygren, T. & Guath, M. Swedish teenagers' difficulties and abilities to determine digital news credibility. *Nordicom review*. 40:1. (2019). <https://doi.org/10.2478/nor-2019-0002>

Nygren, T., Wiksten Folkeryd, J., Liberg, C. & M. Guath, M. Hur motiverar gymnasieelever sina bedömningar av trovärdiga och vilseledande digitala nyheter? *Journal of Humanities and Social Science Education*. 2020:2. (2020). <https://journals.lub.lu.se/nordidactica/article/view/21966>

Sormanen, N., Rantala, E., Lonkila, M. & Wilska, T. News consumption repertoires among Finnish adolescents. Moderate digital traditionalists, minimalist social media stumblers, and frequent omnivores. *Nordicom Review*. 43:2 (2022). <https://doi.org/10.2478/nor-2022-0014>

Vetenskapsrådet. *God forskningssed 2024*.

Skolverket. *Kommentar till ämnesplanen i samhällskunskap på gymnasial nivå*. (2025).

Skolverket. *Läroplan för gymnasieskolan 2025*.

Bilagor

Bilaga 1. Intervjuguide

Intervjuguide

1. Nyhetskonsumtion/nyhetsvanor

- **Hur skulle du definiera nyheter?**
- Händelser i världen? Lokalt. Det som berör dig i din vardag?

- **Hur brukar du få reda på nyheter?**
- Tidning? TV? Sociala medier? Skolan? Vänner och familj?
- Från vilka källor och plattformar nås du av nyheter? (förklara skillnaden)
- Om du tänker en vanlig dag. På vilket sätt får du reda på nyheter?
 - Brukar du aktivt ta del av nyheter?
 - Får du del av nyheter utan att aktivt välja det? Sociala medier, skola, vänner och familj osv.
- Föredrar du vissa nyhetsformer mer än andra?
 - Läsa text, lyssna, korta videoklipp, skrolla osv.
- Konsumerar du visa typer av nyheter mer än andra? (intressen, lokala, politiska, stora händelser?)
- Om du får höra talas om en intressant nyhet som har hänt, brukar du ta reda på mer?
 - I så fall hur går du till väga?
 - Vad gör du om du inte hittar informationen du söker på en gång?
- Undviker du någonsin nyheter avsiktligt?
 - Varför gör du det?

2. Inställning till olika källor/plattformar

- Hur ser förtroendet ut för olika nyhetskällor/plattformar. (exempel utifrån vad respondent sagt tidigare.)
 - TV, radio, statlig media (SVT), kvällstidningar, sociala medier, lärare, vänner, familj.

- Vad är det som avgör vilket förtroende du har?
- Följer du någon på sociala medier som du tar del av nyheter från?
 - Influenser? TikTok? Youtube?
 - Har du förtroende för den personen? Vad gör att du har förtroende?
- Vad tänker du på när jag säger "traditionella nyheter" (t.ex. DN, SVT, TV4)?
Känns de relevanta i ditt liv?

3. Bedömning av trovärdighet

- Brukar du tänka på trovärdigheten i nyheterna du möter?
- Hur skulle du beskriva din förmåga att bedöma trovärdigheten i en nyhet?
- Vad får dig att lita på en nyhet?
 - Vad krävs för att du helt ska lita på en nyhet?
- Vad får dig att inte lita på en nyhet?
 - Hur tänker du eller agerar du när du ser en nyhet som du inte litar på?
- Har du några särskilda strategier för att bedöma om nyheten är trovärdig eller inte?
- Vad tänker du på om jag säger AI och nyheter?
 - Funderar du någonsin över att bilder och video kan vara AI-genererade?
 - Har du någon strategi för att avgöra om det är AI eller inte?

Bilaga 2. Samtyckesblankett

Hej!

Jag studerar till ämneslärare i samhällskunskap och ska nu skriva mitt examensarbete. Temat för mitt examensarbete är hur gymnasieelever konsumerar nyheter.

Jag skulle vara tacksam om du kunde tänka dig att vara med i studien och ställa upp på en intervju. Intervjun kommer pågå i ungefär 30 minuter och kommer ljudinspelas. Du behöver inte förbereda dig på något vis.

Allt inspelat material kommer att avidentifieras. Dessutom kommer materialet att förvaras på ett säkert sätt så att inga obehöriga kan komma åt det. Materialet kommer bara att användas för detta examensarbete och kommer raderas så fort uppsatsen är färdig.

Deltagandet är frivilligt och du har rätt att avbryta ditt deltagande när som helst och utan att ange någon anledning.

Om du har frågor om studien, hör gärna av dig till mig.

Hälsningar

Erik Andersson

Kontaktuppgifter

Erik Andersson, aner21ob@student.ju.se

Genom att skriva under här nedanför intygar du att du tagit del av informationen.

Accepterar du att delta i studien?

Ja, jag har tagit del av ovanstående information och accepterar att delta i studien.

Om du deltar i studien, godkänner du att dina personuppgifter behandlas för utbildningsändamål i enlighet med ovanstående information?

Ja, jag har tagit del av ovanstående information och godkänner att mina personuppgifter behandlas för utbildningsändamål i enlighet med ovanstående information.

Om du deltar i studien, godkänner du att dina personuppgifter behandlas för forskningsändamål i enlighet med ovanstående information?

Ja, jag har tagit del av ovanstående information och godkänner att mina personuppgifter behandlas för forskningsändamål i enlighet med ovanstående information.

Namnteckning:

Namnförtydligande: